

Wat de tentoonstelling 'Van Rembrandt tot Vermeer' tóch bijzonder maakt, zit een laag **onder de dure superkunst**, in de verbeelding van het leven van de 17de eeuw.

Van Rembrandt tot Vermeer, meesterwerken van The Leiden Collection
Beeldende kunst

Hart Museum, Amsterdam, t/m 24/8.

Voor een beeld van de échte 17de eeuw is de schilderkunst een wonderbaarlijke bron.

Het droppen van grote namen is een beproefd recept in tentoonstellingsmarketing. Onder de naam *Van Rembrandt tot Vermeer, meesterwerken van The Leiden Collection* presenteert het Hart Museum in Amsterdam 75 van de in totaal 220 17de-eeuwse Nederlandse schilderijen en tekeningen van het Amerikaanse verzamelaarscehtpaar Thomas Kaplan en Daphne Recanati.

Het is ook niet niks dat een enkele verzamelaar zo'n collectie bijeen heeft weten te krijgen. Maar superlatieven kunnen zich tegen zichzelf keren, en verpakt in de aankondiging van prestigieuze particuliere collectietentoonstellingen doen ze dat bijna per definitie.

Want hoe opmerkelijk ook dat iemand zijn fortuin en energie aan kostbare kunst heeft besteed, topstukken kunnen we in Nederland elke dag bekijken in het Rijksmuseum en het Mauritshuis, daar kan geen privéverzameling tegenop. Vaak zijn dergelijke tentoonstellingen dan ook een beetje teleurstellend. De Rembrandts zijn van Rembrandt, de Vermeer is wellicht van Vermeer, maar voor de allermooiste exemplaren moet je nog steeds een paar deuren verder zijn.

Wat deze tentoonstelling toch bij-

zonder maakt zit direct onder het glimmende schild van dure superkunst. Daar waar het meer draait om het verhaal dan om de namen, huist het verrassendste deel van de presentatie, over de verbeelding van het Amsterdamse leven in de kunst van de 17de eeuw.

Hoe zag Amsterdam eruit tussen pakweg 1630 en 1680? Wat aten de mensen, wat deden ze in hun vrije tijd? Hoe rook en klonk het op straat? Om daar een beeld van te vormen kunnen we ons wenden tot de archieven, brieven en notariële akten, en voor de Hollandse 17de eeuw komt daar nog die wonderbaarlijke erfenis aan schilderijen bij.

Lang was er in het onderzoek naar die erfenis vooral aandacht voor de manieren waarop kunst-

werken juist afweken van de dagelijkse werkelijkheid. In de kleding: elke kunstenaar met ambitie had in zijn atelier wel een verkleedkist. In het zogeheten bijwerk: spullen waarin een geportretteerde zijn vroomheid, belezenheid of maatschappelijk succes etaleerde. Ook in andere opzichten werd de werkelijkheid vaak van wat extra betekenis voorzien. Schilderijen zijn geen foto's, zelfs niet als ze doen alsof.

Tegelijk is de schilderkunstige output van deze periode zo groot en zo veelzijdig dat er tussen de naden van de fantasie en de verfraaiing een onweerstaanbare hoeveelheid werkelijkheid kroop.

Het boek bij de tentoonstelling vertelt erover, hoe in alle lagen van de bevolking mensen tientallen schilderijen aan de muur hadden – landschapjes, 'schiepjes' (scheepjes),

tronies, groentekramen en portretten. Schilderijen die net echt waren. Als de nationale cultuurgens zijn neerslag vond, dan daar.

Dit is het verhaal dat tot leven komt in het kloppende hart van deze tentoonstelling. Zo is er een betoverend familietafereel van Gerard ter Borch. Drie leden van de familie maken muziek, linksachter stopt een dienstmeid even met het aanslepen van hout. Zo'n schilderij zet de deur open, naar een werkelijkheid die vast ooit heeft bestaan.

Op een schilderij van Pieter van der Werff poseert een rijk jongetje naast zijn speelgoed, een VOC-scheepje. Opvallend detail: het Nederlandse tekstbord maar niet het Engelse vermeldt dat de Verenigde Oost-Indische Compagnie vandaag niet meer van onbesproken reputatie is.

Er zijn schilderijen die laten zien water op de markt te koop was, welke spelletjes mensen speelden. Er zijn oude en jonge mensen, rijke en ook wat arme, goed geklede en sloddervossen. Je hoort ze bijna, de carillons die, zoals Leonore van Sloten in de catalogus vertelt, dagelijks hun melodieën over de stad uitstrooiden.

De verzameling is er niet voor gemaakt, maar het is mooi om te zien hoe effectief die zich heeft geleend voor deze tentoonstelling. **Mariette Haveman**

Van Rembrandt tot Vermeer, meesterwerken van The Leiden Collection in het Hart Museum in Amsterdam.
Foto's Aad Hoogendoorn

✪ MIGRATIEGOLF

Kunstenaars in de 17de eeuw deden hun voordeel met alle nieuwkomers.

De tentoonstelling opent, heel effectief, met een opgeblazen *Gezicht op de Dam* van Johannes Lingelbach, uit de collectie van het Amsterdam Museum. Dat biedt

een fantastische staalkaart van de soorten en maten van mensen die toen Amsterdam bevolkten. Daaronder ook oosterlingen met tulbanden, en de vele andere migranten waarover Han Bakker in de catalogus een uitstekend essay schreef: *Amsterdam,*

culturele vrijhaven van de zeventiende eeuw en boekhandel van de wereld. 'Elke migratiegolf bracht zijn eigen expertise, netwerken en perspectieven mee.' Kunstenaars deden daar hun voordeel mee, zoals je in de tentoonstelling kunt zien.